

EGY 19. SZÁZAD VÉGI NŐI RUHA RESTAURÁLÁSA

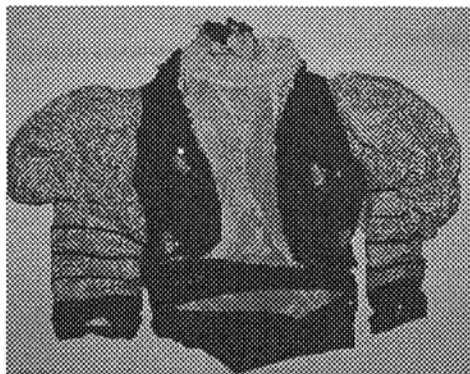
KRALOVÁNSZKY MÁRIA

A szekszárdi Wosinszky Mór Múzeum tulajdonában levő ruhaderekat állandó kiállításukon szerették volna bemutatni, ezért restaurálására, illetve teljes öltözeté történő kiegészítésére volt szükség.¹

A ruhaderék szorosan testre simulóan több részből szabott, fekete-fehér kockás taftselyemből készült. Elején a záródást csipkés fehér muszlin betét fedi el. Magas állógallérja is fehér csipkés muszlinból varrott. Rövid, fekete muszlin bolerojában ezüst flittek és fehér csipke virágok. Lefelé csúcsosodó derékvonalát kék selyemszalaggal kombinált széles, fekete bársonyöv hangsúlyozza. Könyékig érő ujj felül puffos, alul bársonypántokkal csikozottan szűkre szabott.

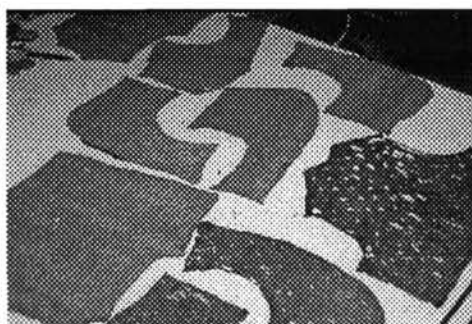
A ruhaderék piszkos és gyűrött, szakadozott és mállékony volt. Restaurálása ezen állapot javítását ill. megszüntetését jelentette. Első lépés az alkotórészekre (bolero, eleje betét, gallér, ujj) való szétbontás volt. Ezt újabb fejtések követték, melynek során kiderült az egyes ruharészek felépítésének módja, varrásának technikája, és lehetővé vált a tisztítás. A bársony alkotórészek kivételével mindent nemionos mosószeres vízben tisztítottam ki, és lehetőleg simára kifektetve szárítottam meg. A bársony bolyha a víztől öszszetapadt volna, ezért oldószeres tisztítással célravezetőbb.

A bolerót csak a karöltőbe varrva rögzítették a ruhaderékhoz. A háromrétegű fekete muszlin legfelső rétege feltűnően rossz állapotban volt amiatt, hogy pár centiméterrel kisebbre szabták, mint az alatta levőket. Ezáltal állandóan feszült, szakadt. Ezt a szabási baklövést csak úgy volt érdemes korrigálni, hogy új muszlinból szabottra cseréltem ki. A muszlinon levő lyukak a flittek és virágok felvarrásának eredeti sűrűségét is megmutatták. A megmaradt kevés flittert és a pár virágot egyenletesen elosztva helyeztem vissza.

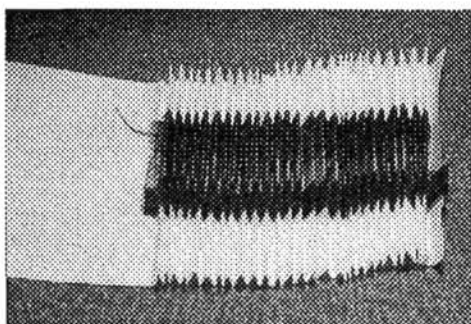

1. kép. A ruhaderék eleje, restaurálás előtt

¹ Előadásként elhangzott a Miskolcon megrendezett Országos Restaurátor Konferencián.

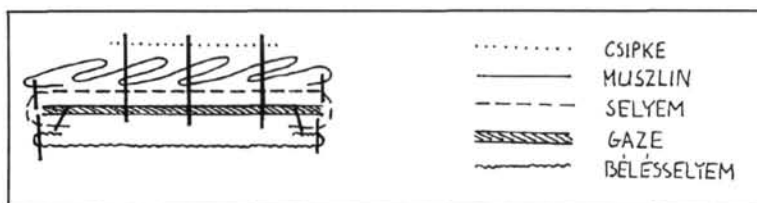

2. kép. A bolero muszlinrétegei tisztítás után

3. kép. A muszlinzalag papírra fércelve és hajtogatva

A bolero szélét körben keskeny, sűrűn rakott, azaz pliszírozott muszlinfodor díszítette. Erősen szakadozott, összevissza gyűrött volt. Vizes tisztítása után teljesen kismult, így lehetővé vált a lyukak alá foltok helyezése és varrása. Újrapliszírozása első lépéseként a muszlinzalagot selyempapír csíkra több sorba felférceltem, majd az eredeti sűrűséggel (0,5 cm) harmonikaszerűen összehajtogattam. A „harmonika” többnapos préselése után a papírról lefejtettem a már tartósan élékben álló szalagot. Az eredeti módon, felső szélét behúzával varrtam vissza a bolero szélére.

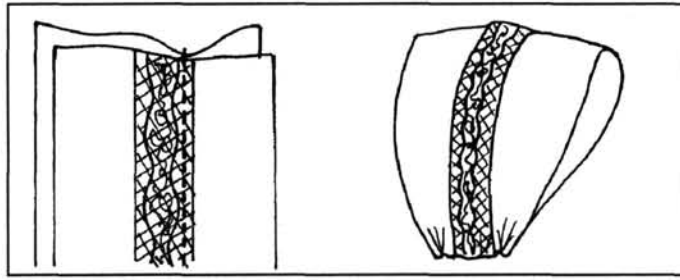

4. kép. A gallér felépítése

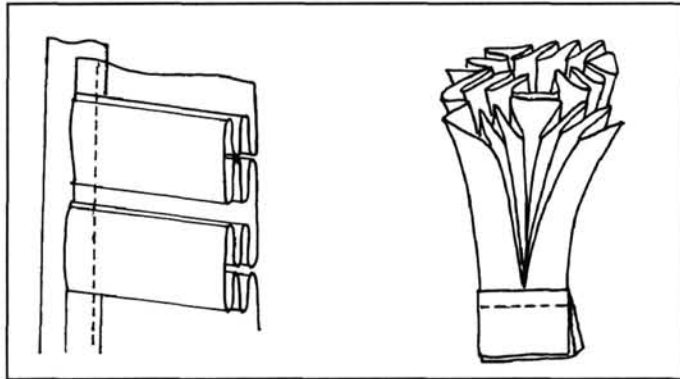
Az eleje betét két rétegből állt, a felső két sor fehér csipkével díszített fehér muszlin, az alsó fehér taftselyem. A muszlin lyukai alá muszlinfoltokat helyeztem, a selymet selyemmel teljesen alátámasztottam. A gallér a fejtés során több alkotórészre esett szét. Legfelül egy keskeny csipkecsík volt. Alatta több rakásba szedett fehér muszlin borította a gallér teljes felületét. Ez alatt fehér selyem takarta el a legalsó réteget, a fehér gaze me-revítő vásznat. Végül egy selyembélés védte a test felől a gallért. A csipke ép volt. A muszlin lyukai alá foltok kerültek, a selyem teljes alátámasztást kapott. A gyűrött gaze vásznat nedvesen formára lehetett alakítani. A bélésből oly kevés töredék maradt, hogy új anyagból szabottra cseréltem ki.

A galléron hátul a nyaknál csipkéből, fekete és fehér muszlinból meghatározhatatlan formájú foszlányok voltak.

A teljes szétbontás után derült fény eredeti formájára, felépítésére. E szerint két csokor volt egymás mellett, mely állt egy-egy csipkés muszlinzalagból és egy sűrűn pliszírozott, majd összehajtogatott muszlinfodorból. A maradványokat restaurálni nem lehetett, ezért új anyagból rekonstruáltam őket.

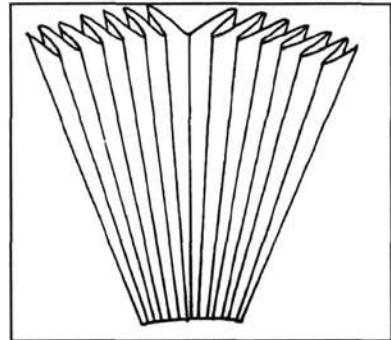
5. kép. Csipkés muszlinszalag

6. kép. Pliszírozott, majd hajtogatott fodor

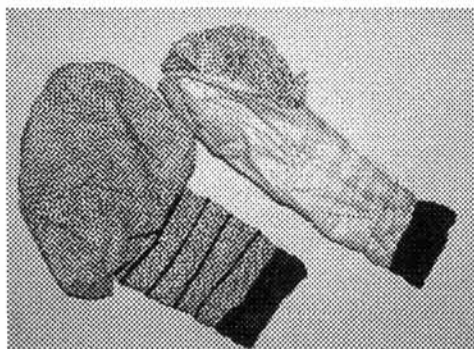
A két fodorcsokor mögött fekete muszlinból pliszírozott, legyezőszerűen szétterülő, a nyakra simuló fodor állt. Egyik fele restaurálható állapotban volt, a másik felét tőből levágták. Ezt új muszlinból pliszírozottal pótoltam.

Az *ujjakat* is alkotórészeire kellett bontani, hogy a különböző rétegeket külön kezelhessem. A buggyos felső rész selymének lyukai alá foltokat helyeztem. A buggy alatti szűk rész szétbontásakor ismét szabási hibára akadtam. Két jobb ujjára való formát mutatott a bársonycsíkokkal szabdalt rész. Ezt a hibát nem korrigáltam, jóllehet teljesen darabjaira kellett szétfejtennem, hogy a bársonyt ne érje víz, és a merevítést adó gaze keményítője ne hatoljon át a víz segítségével a selyembe. Az ujjá vászonbélésén a buggyot kitartandó gazeból rafinált módon rakott merevítés volt. A tiszta és sima gazeból újra lehetett raknom.

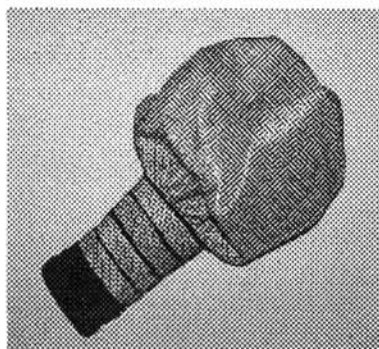

7. kép. A legyezőszerű fodor

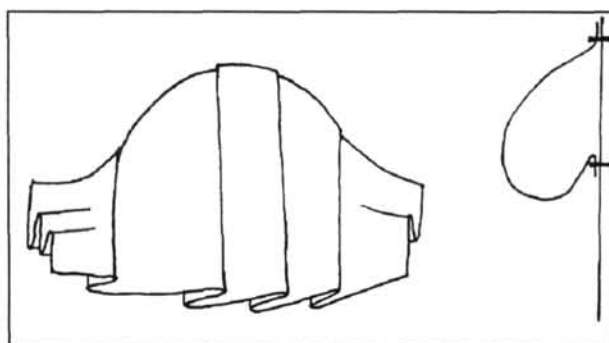
A ruhaderék lecsupaszított alapja a kockás taftselyem a fehér vászon béléssel összefogva, azzal együtt volt géppel varrva. Szerencsére e varrások szétfejtésére nem volt szükség, mert a bélés kissé nagyobb volt, mint a selyem. Így nem jelentett veszélyt a vizes tisztítás, melynek során a vászon összemehet. Ebben az esetben a vászon mérete nem változott. Az alja varrásának néhány rövid szakaszát mégis fel kellett fejtennem, hogy

8. kép. Az ujjá kívül és belül restaurálás előtt

9. kép. Az ujjá restaurálás után

10. kép. A gaze merevítő hajtásai és elhelyezkedése a bélésen

11. kép. A ruha eleje restaurálás után

hozzáferjek a selymen lévő lyukakhoz. Ezek alá foltot csúsztattam be, és a lyukak széleinél rögzítettem. A derék merevítését szolgáló halcsontok jelentettek újabb gondot. Az eleje közepének záródásánál volt két repedt halcsont, a többi vászonnal borított fémmerevítő rozsdás volt. A ruha óvása érdekében ezeket még esetleg sikeres restaurálásuk után sem akartam visszahelyezni a textilbe. Hozzájuk hasonló nem lévén, a kereskedelemben manapság kapható műanyag merevítő pálcákat alkalmaztam. Ezeket méretre vágtam, és kettősével dugtam be a házukba, hogy az eredetivel megegyező merevséget érjem el. A végek rögzítő varrását felvágva a pálcák bármikor eltávolíthatók. (Minden fel nem használt, vissza nem került eredeti alkotórészt, anyagot a múzeumnak megőrzésre visszaadtam.)

A szoknya rekonstruálásához divatképek sokaságának átböngészése után bukkantam rá egy 1897-ből származó képre. E ruha dereka szintén boleros, ujjá felül buggyos, alul szűk, gallérja a nyakra simul, derekán széles öv. Lefelé bővülő szoknyája pliszírozott. A rekonstruált szoknyához szük-

séges mennyiségű valódi selyem muszlin hiányában műszálas muszlinból szabtam ki a teljes körformát. A sugárpliszét, azaz alul széles, felfelé elkeskenyedő rakásokat hivatásos pliszírozó mester készítette el. A szoknya a kornak megfelelő formáját a sugárpliszén kívül az alatta levő fekete selyemszoknya és az annak alján futó pliszírozott fodor, valamint a legalul levő fehér vászon alsószoknya biztosítja.

A teljes öltözeté vált ruhadereket a kiállításon fejes, karos bábura öltöztették. Kezébe fehér napernyőt, fejére fekete-fehér tollas kalapot helyeztek. Balján egy katonatiszttel sétál a korzón.